РЕВИДИРАНА ЕВРОПСКА СОЦИЈАЛНА ПОВЕЉА

Стразбур, 3. мај 1996.

Преамбула

Владе потписнице овог документа, као чланице Савета Европе,
Сматрајући да је циљ Савета Европе да постигне веће јединство међу својим чланицама ради очувања и остваривања идеала и принципа који представљају њихово заједничко наслеђе и ради олакшавања њиховог економског и друштвеног развоја, нарочито очувањем и даљим остваривањем људских права и основних слобода;
Сматрајући да су се у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода потписаној у Риму 4. новембра 1950, и Додатним протоколима државе чланице Савета Европе сложиле да обезбеде свом становништву грађанска и политичка права и слободе наведене у тим документима;
Сматрајући да су се Европском социјалном повељом која је отворена за потпис у Торину 18. октобра 1961. године и Додатним протоколима државе чланице Савета Европе сложиле да обезбеде свом становништву социјална права која су прецизирана у тим документима како би побољшали животни стандард и социјално благостање;
Подсећајући да је Министарска конференција о људским правима одржана у Риму 5. новембра 1990. године нагласила потребу да се, с једне стране, очува недељива природа свих људских права било да су она грађанска, политичка, економска, социјална или културна и да се, с друге стране, Европској социјалној повељи пружи свеж подстицај;
Решени да, као што је и одлучено за време Министарске конференције одржане у Торину 21. и 22. октобра 1991. године осавремене и прилагоде суштински садржај Повеље, како би посебно узеле у обзир суштинске социјалне промене до којих је дошло од усвајања текста Повеље;
Увиђајући предност да у Ревидирану повељу, која је замишљена тако да постепено заузме место Европске социјалне повеље, унесу права гарантована Повељом и њеним досадашњим изменама, права гарантована Додатним протоколом из 1988. године и да додају нова права,

Сложиле су се о следећем:

Део I

Стране уговорнице прихватају као циљ своје политике, којем теже свим одговарајућим средствима, како националним,
тако и међународним, постизање услова у којима следећа права и принципи могу бити делотворно остварени:

1. Свако мора имати прилику да заради за живот обављањем посла који је слободно изабран.
2. Сви радници имају право на праведне услове рада.
3. Сви радници имају право на безбедне и здраве радне услове.
4. Сви радници имају право на правичну накнаду која је довољна за пристојан животни стандард њих и њихових породица.
5. Сви радници и послодавци имају право на слободу удруживања у националне или међународне организације ради заштите својих економских и социјалних интереса.
6. Сви радници и послодавци имају право на колективно преговарање.
7. Деца и омладина имају право на посебну заштиту од физичких и моралних ризика којима су изложени.
8. Запослене жене, у случају материнства, имају право на посебну заштиту.
9. Свако има право на одговарајућу помоћ приликом професионалне оријентације са циљем да му се помогне у избору занимања које је у складу са његовим личним способностима и интересовањима.
10. Свако има право на одговарајуће погодности приликом професионалне обуке.
11. Свако има право да користи погодности свих мера које му омогућавају да ужива највиши могући доступни стандард здравља.
12. Сви радници и они које они издржавају имају право на социјалну сигурност.
13. Свако без одговарајућих средстава има право на социјалну и медицинску помоћ.
14. Свако има право да користи услуге служби социјалне заштите.
15. Особе са инвалидитетом имају право на независност, социјалну интеграцију и на учешће у животу заједнице.
16. Породица као основна јединица друштва има право на одговарајућу друштвену, правну и економску заштиту ради обезбеђивања свог пуног развоја.
17. Деца и омладина имају право на одговарајућу социјалну, правну и економску заштиту.
18. Држављани сваке од страна уговорница имају право да се баве било којим уносним послом на територији било које друге стране уговорнице на основи једнакости са њеним држављанима, уз ограничења која су заснована на убедљивим економским или друштвеним разлозима.
19. Радници мигранти који су држављани једне од страна уговорница или њихове породице имају право на заштиту и помоћ на територији било које од страна уговорница.
20. Сви радници имају право на једнаке могућности и једнак третман у погледу запошљавања и намештења без дискриминације на основу пола.
21. Радници имају право да буду информисани и консултовани у оквиру свог предузећа.
22. Радници имају право да учествују у одлучивању и унапређивању услова рада и радне средине у свом предузећу.
23. Свако старо лице има право на социјалну заштиту.
24. Сви радници имају право на заштиту у случају престанка радног односа.
25.Сви радници имају право на заштиту својих потраживања у случају несолвентности својих послодаваца.

26. Сви радници имају право на достојанство на раду.
27. Сва лица која имају породичне обавезе, а која су запослена или желе да се запосле имају на то право без дискриминације и, колико год је то могуће, без сукоба између запослења и породичних одговорности.
28. Раднички представници у предузећу имају право на заштиту од радњи штетних по њих као и да им се обезбеде одговарајуће погодности како би обављали своју функцију.
29.Сви радници имају право да буду информисани о поступку у случају колективног отпуштања.
30. Свако има право на заштиту од сиромаштва и социјалне искључености.
31. Свако има право на становање.

Део II

Стране уговорнице прихватају да, на начин како је предвиђено Делом III, преузму обавезе које су наведене у следећим члановима и ставовима:

Члан 1.
Право на рад

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на рад, стране уговорнице обавезују се:
1. да прихвате као један од својих примарних циљева и дужности да обезбеде и очувају што је могуће виши и стабилнији ниво запошљавања у циљу постизања пуне запослености;
2. да ефективно штите право радника да зарађује за живот на послу који је слободно одабрао;
3. да успоставе или очувају бесплатне услуге запошљавања за све раднике;
4. да обезбеде или унапређују одговарајућу професионалну оријентацију, обуку и рехабилитацију.

Члан 2.
Право на правичне услове рада

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на правичне услове рада, стране уговорнице се обавезују:
1. да обезбеде разуман број дневних и недељних радних сати, да се радна недеља постепено смањује до нивоа који дозвољавају пораст продуктивности и други релевантни фактори;
2. да обезбеде плаћене празничне дане;
3. да обезбеде најмање четири недеље плаћеног годишњег одмора;
4. да уклоне ризике приликом обављања изузетно опасних или нездравих занимања, а тамо где то није могуће, да обезбеде или смањивање броја радних сати или додатан број плаћених дана одмора за раднике који су ангажовани на таквим пословима;

5. да обезбеде период недељног одмора који ће, у мери у којој је то могуће, да се поклопи са даном који је традиционално или по обичају дан одмора у тој земљи или том региону;
6. да осигурају да радници буду обавештени у писаној форми, у што је могуће краћем року, а у сваком случају не касније од истека два месеца од датума заснивања радног односа, о суштинским аспектима уговорног или радног односа;
7. да обезбеде да радници који обављају рад током ноћи имају корист од оних мера које уважавају посебну природу таквог рада.

Члан 3.
Право на безбедне и здраве радне услове

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на безбедне и здраве радне услове, државе уговорнице се обавезују, у консултацији са организацијама послодаваца и радника:
1. да формулишу, примене и периодично надгледају јединствену националну политику о безбедности на раду, здрављу на раду и у радној средини.
Првенствени циљ ове политике јесте побољшавање безбедности и здравља на раду и
спречавање незгода и повреда до којих може доћи, а везане су за радно место или се дешавају за време рада, посебно тако што би се смањивали узроци и ризици до којих неминовно долази у радној средини;
2. да донесу прописе у вези са безбедношћу и здрављем;
3. да обезбеде примену таквих прописа мерама одговарајућег надзора;
4. да унапреде постепени развој службе медицине рада за све раднике, која би имала превасходно превентивне и саветодавне функције.

Члан 4.
Право на правичну накнаду

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на правичну накнаду, стране уговорнице обавезују се:
1. да признају право радника на накнаду која ће њима и њиховим породицама обезбедити пристојан животни стандард;
2. да признају право радника на повећану стопу накнаде за прековремени рад, уз могућност изузетака у одређеним случајевима;
3. да признају право мушкарцима и женама на једнаку плату за рад једнаке вредности;
4. да признају право свих радника на разуман период отказног рока у случају прекида радног односа;
5. да дозволе смањење плате само под условима и до износа прописаног националним законодавством или прописима или утврђеног колективним уговорима или арбитражним одлукама.
Остваривање ових права омогућује се слободно договореним колективним уговорима, статутарним механизмима утврђивања висине надница, или другим средствима у складу са националним условима.

Члан 5.
Право на организовање

У намери да обезбеде унапређивање слободе радника и послодаваца да стварају локалне, националне или међународне организације за заштиту својих економских и социјалних интереса и да се прикључују тим организацијама, стране уговорнице се обавезују да својим националним законодавством неће угрожавати, нити га примењивати на начин који угрожава ову слободу. Обим примене гаранција предвиђених овим чланом у односу на полицију одређује се националним законима или прописима. Принцип којим се уређује примена ових гаранција на припаднике војних снага и степен њихове примене на лица у овој категорији такође се утврђује националним законима или прописима.

Члан 6.
Право на колективно преговарање

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на колективно преговарање, стране уговорнице се обавезују:
1. да унапређују заједничке консултације између радника и запослених;
2. да унапређују, када је неопходно и прихватљиво, механизам за добровољне преговоре између послодаваца или организација послодаваца и организација радника, са циљем да се регулишу услови и погодности запошљавања путем колективних уговора;
3. да унапређују успостављање и употребу одговарајућих механизама за помирење и добровољну арбитражу за решавање радних спорова;
и признају
4. право радника и послодаваца на колективну акцију у случају сукоба интереса, укључујући право на штрајк, у складу са обавезама које могу да проистекну из колективних уговора које су претходно закључили.

Члан 7.
Право деце и омладине на заштиту

Да би се обезбедило ефективно остваривање права деце и омладине на заштиту, стране уговорнице се обавезују:
1. да обезбеде да минимални узраст за пријем на посао буде 15 година, уз изузетак за децу која су запослена на прописаним лаким радним местима без штете по њихово здравље, морал или образовање;
2. да обезбеде да минимална старосна доб за пријем на посао буде осамнаест година у односу на прописана радна места која се сматрају опасним и нездравим;
3. да обезбеде да лица која још увек подлежу обавезном образовању не буду запошљавана на таква радна места која би их лишила свих предности образовног процеса;

4. да обезбеде да радно време лица испод 18 година старости буде ограничено у складу са потребама њиховог развоја, а нарочито са њиховом потребом за стручним оспособљавањем;
5. да признају право младих радника и приправника на правичну зараду или друга одговарајућа примања;
6.да обезбеде да се време које младе особе проведу на стручном оспособљавању за време уобичајеног радног времена уз сагласност послодавца сматра саставним делом радног дана;
7. да обезбеде да запослена лица млађа од 18 година имају право на најмање четири недеље плаћеног годишњег одмора;
8. да обезбеде да се лица испод 18 година старости не запошљавају на радна места која подразумевају ноћни рад, изузимајући одређена занимања дефинисана националним законима и прописима;
9. да обезбеде да лица испод 18 година старости запослена на радним местима прописаним националним законима или прописима подлежу редовној здравственој контроли;
10. да обезбеде посебну заштиту од физичких и моралних опасности којима су изложена деца и млади људи, а нарочито од оних опасности које, непосредно или посредно, настају као резултат њиховог рада.

Члан 8.
Право запослених жена на заштиту материнства

У намери да обезбеде ефективно остваривање права запослених жена на заштиту материнства, стране уговорнице обавезују се:
1. да обезбеде запосленним женама, или путем плаћеног одсуства, или путем адекватних давања из социјалног осигурања или из јавних фондова, да користе одсуство пре и после рођења детета у укупној дужини од најмање 14 недеља;
2. да сматрају незаконитим ако послодавац жени уручи обавештење о отказу у периоду од тренутка када је обавестила свог послодавца да је у другом стању до истека њеног породиљског одсуства или уколико јој уручи обавештење о отказу уз отказни рок који истиче за време таквог одсуства;
3. да обезбеде да мајке које негују своју децу имају право на довољно слободног времена за те сврхе;
4. да регулишу запошљавање трудница, жена које су недавно родиле дете и оне које негују своје дете, за рад у ноћној смени;
5. да забране запошљавање трудних жена, жена које су недавно родиле дете или оних које негују своју децу, у подземним рудницима и на свим другим радним местима која за њих нису адекватна а из разлога што су опасна, нездрава или исцрпљујућа, и да предузму одговарајуће мере да заштите право ових жена на запошљавање.

Члан 9.
Право на професионалну оријентацију

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на професионалну оријентацију, стране уговорнице обавезују се да обезбеде, или унапређују, према потреби, службу која ће помагати свим лицима, укључујући и особе са инвалидитетом, да решавају проблеме избора занимања и напредовања у послу, узимајући у обзир карактеристике појединаца и њихов однос према професионалним могућностима: ова помоћ треба да буде доступна бесплатно, како омладини, укључујући школску децу, тако и одраслима.

Члан 10.
Право на професионалну обуку

У намери да се обезбеди ефективно остваривање права на професионалну обуку, стране уговорнице се обавезују:
1. да обезбеде или унапређују, према потреби, техничку и професионалну обуку свих лица, укључујући особе са инвалидитетом, у консултацији са организацијама послодаваца и радника, и да обезбеде капацитете за приступ вишем техничком и универзитетском образовању у зависности искључиво од индивидуалних способности;
2. да обезбеде или унапређују систем приправничког рада и других систематских облика обуке младих у различитим занимањима;
3. да обезбеде или унапређују, према потреби:
а) адекватне и доступне могућности за обуку одраслих радника;
б) посебне могућности за преквалификацију одраслих радника која је потребна због технолошког развоја или нових трендова у запошљавању;
4. да обезбеде или унапређују, према потреби, посебне мере за преквалификацију и реинтеграцију дугорочно незапослених лица;
5. да подстичу пуно коришћење могућности које су обезбеђене одговарајућим мерама, као што су:
а) смањење или укидање свих такси и других надокнада;
б) пружање финансијске помоћи у одговарајућим случајевима;
ц) укључивање времена проведеног на додатној обуци, коју радник похађа на захтев послодавца, у редовне радне сате, за време трајања радног односа;
д) обезбеђивање, путем одговарајућег надзора, у консултацији са организацијама послодаваца и радника, ефикасно приправничког стажа и других видова обуке младих радника, и адекватну заштиту младих радника уопште.

Члан 11.
Право на заштиту здравља

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на заштиту здравља, стране уговорнице обавезују се да, било саме било у сарадњи са јавним или приватним организацијама, предузму одговарајуће мере којима треба, интер алиа:
1. да уклоне у највећој могућој мери узроке лошег здравља;

2. да обезбеде саветодавне и образовне погодности за унапређивање здравља и подстицање индивидуалне одговорности по питањима здравља;
3. да спрече у највећој могућој мери епидемска, ендемска и друга обољења, као и несрећне случајеве.

Члан 12.
Право на социјалну сигурност

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на социјалну сигурност стране уговорнице се обавезују:
1. да успоставе или одржавају систем социјалне сигурности;
2. да одржавају систем социјалне сигурности на задовољавајућем нивоу, барем на оном који је неопходан за ратификацију Европског кодекса социјалне сигурности;
3. да настоје да поступно подигну систем социјалне сигурности на виши ниво;
4. да предузму кораке, закључивањем одговарајућих билатералних и мултилатералних споразума, или на други начин, и зависно од услова постављних у таквим споразумима, да обезбеде:
а) једнак третман држављана других држава уговорница са третманом сопствених држављана у погледу права социјалну сигурност, укључујући и задржавање погодности које проистичу из законодавства о социјалној сигурности, без обзира на кретања које заштићена лица могу да предузму између територија страна уговорница;
б) додељивање, одржавање и наставак права из социјалне сигурности таквим средствима као што је сабирање стажа осигурања или радног стажа навршених према прописима сваке од страна уговорница.

Члан 13.
Право на социјалну и медицинску помоћ

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на социјалну и медицинску помоћ, стране уговорнице се обавезују:
1. да обезбеде да свако лице које нема адекватна средства за живот и које није у стању да обезбеди таква средства сопственим напорима или из других извора, нарочито повластице из шеме социјалне сигурности, добије адекватну помоћ и, у случају болести, помоћ која му је неопходна;
2. да обезбеде да лица која добијају помоћ из претходног става, неће по том основу трпети било какво смањивање својих политичких или социјалних права;
3. да обезбеде да свако лице може преко одговарајуће јавне или приватне службе да добије савете и личну помоћ који су му потребни ради спречавања, отклањања или ублажавања личне или породичне оскудице;
4. да примене одредбе наведене у ставовима 1., 2. и 3. овог члана, на равноправној основи према својим држављанима и држављанима других страна уговорница који бораве законито на тој територији, у складу са обавезама према Европској конвенцији о социјалној и медицинској помоћи, потписаној у Паризу 11. децембра 1953.

Члан 14.
Право на бенефиције из службе социјалног старања

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на бенефиције из социјалног старања, стране уговорнице обавезују се:

1. да унапређују или обезбеде службе које, методама социјалног рада, могу да допринесу социјалном старању и развоју како појединаца тако и група у заједници, и њиховом прилагођавању друштвеној средини;
2. да подстичу учешће појединаца и добровољних или других организација у успостављању и одржавању таквих служби.

Члан 15.
Право особа са инвалидитетом на независност, социјалну интеграцију и учешће у животу заједнице

У намери да се обезбеди ефективно остваривање права особа са инвалидитетом, без обзира на узраст или природу инвалидитета, на независност, социјалну интеграцију и учешће у животу заједнице, стране уговорнице посебно се обавезују:

1. да предузму неопходне мере како би обезбедиле особама са инвалидитетом потребно усмерење, образовање и професионалну обуку, у оквиру редовних механизама када год је то могуће, или, када то није могуће, помоћу специјализованих тела, јавних или приватних;
2. да унапреде њихов приступ запошљавању путем свих мера којима се послодавци подстичу да запосле и да задрже у радном односу особе са инвалидитетом у редовној радној средини и да прилагоде радне услове потребама особа са инвалидитетом или, када тако нешто није могуће због тежине инвалидитета, организовањем или стварањем посебне врсте запошљавања прилагођене тежини инвалидности. У одређеним ситуацијама такве мере могу обухватити посебан распоред и службе подршке;
3. да унапреде њихову пуну социјалну интеграцију и учешће у животу заједнице посебно таквим мерама, укључујући и техничку помоћ, које имају за циљ да превазиђу баријере у споразумевању и покретљивости и да омогуће приступ транспорту, стамбеном смештају, културним активностима и разоноди.

Члан 16.
Право породице на социјалну, правну и економску заштиту

У намери да се обезбеде неопходни услови за пун развој породице, која је основна јединица друштва, стране уговорнице обавезују се да унапређују економску, правну и социјалну заштиту породичног живота таквим средствима као што су социјалне и породичне повластице, пореске обавезе, обезбеђивање породичног смештаја, повластице за новосклопљене бракове и друге одговарајуће мере.

Члан 17.
Право деце и омладине на социјалну, законску и економску заштиту

У намери да обезбеде ефективно остваривање права деце и омладине да одрастају у окружењу које подстиче пун развој њихове личности и њихових физичких и менталних способности, стране уговорнице се обавезују да, директно или у сарадњи са јавним и приватним организацијама, предузимају одговарајуће и неопходне мере које имају за циљ:
1.
а) да осигурају да деца и омладина, узимајући у обзир права и дужности њихових родитеља, добију бригу, помоћ, образовање и обуку који су им потребни, нарочито кроз обезбеђивање оснивања и одржавања установа и служби довољних и одговарајућих за ову намену;
б) да заштите децу и омладину од запостављања, насиља и искоришћавања;
ц) да обезбеде заштиту и посебну помоћ државе за децу и младе који су привремено или трајно лишени породичне подршке;
2. да обезбеде деци и младима бесплатно основно и средње образовање, као и да охрабрују редовно похађање наставе.

Члан 18.
Право на уносан посао на територији друге стране уговорнице

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на обављање уносног посла на територији било које друге стране уговорнице, стране уговорнице се обавезују:

1. да примене постојеће прописе у либералном духу;
2. да поједноставе постојеће формалности и да смање или укину судске таксе и друге трошкове које плаћају страни радници или њихови послодавци;
3. да либерализују, индивидуално или колективно, прописе који регулишу запошљавање страних радника,
и да признају
4. право својим држављанима да напусте земљу и да се ангажују на уносном послу на територији других страна уговорница.

Члан 19.
Право радника миграната и њихових породица на заштиту и помоћ

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радника миграната и њихових породица на заштиту и помоћ на територији било које друге стране уговорнице, стране уговорнице обавезују се:
1. да имају или да се увере да имају адекватне и бесплатне службе за пружање помоћи овим радницима, нарочито у прибављању прецизних информација, и да предузму све неопходне кораке, колико им то дозвољавају национални закони и прописи, против пропаганде која доводи у заблуду у вези са емиграцијом и имиграцијом;

2. да усвоје одговарајуће мере у оквиру своје надлежности како би олакшали одлазак, пут и пријем ових радника и њихових породица, и да омогуће, у оквиру своје надлежности, одговарајуће службе здравствене и медицинске заштите и добре хигијенске услове за време пута;
3. да унапреде, колико је то могуће, сарадњу између социјалних служби, јавних и приватних, у земљама емиграције и земљама имиграције;
4. да обезбеде за раднике који законито бораве на њиховим територијама у мери у којој су та питања регулисана законом или прописима или су подложна контроли органа управних власти, третман који није мање повољан од третмана који имају њихови држављани у погледу:
а) накнаде и других услова запошљавања и рада;
б) чланства у синдикатима и уживања права од колективног преговарања;
ц) смештаја;
5. да обезбеде за ове раднике, који у складу са законом бораве на њиховој територији, третман који није мање повољан од третмана који имају њихови држављани у погледу такси за запошљавање, обавеза или доприноса који се плаћају за запослена лица;
6. да обезбеде, у највећој могућој мери, спајање породице страног радника коме је дозвољено да се настани на територији те земље;
7. да обезбеде за раднике који у складу са законом бораве на њиховој територији третман који није мање повољан од третмана који имају њихови држављани у погледу правних поступака који се тичу питања наведених у овом члану;
8. да обезбеде да радници који у складу са законом бораве на њиховој територији не буду протерани, сем ако угрожавају националну безбедност или направе преступ против јавног интереса или морала;
9. да дозволе, у оквиру правних ограничења, трансфер делова зарада и уштеда таквих радника према њиховој жељи;
10. да прошире заштиту и помоћ предвиђене овим чланом на самозапослене мигранте, у обиму у којем се ове мере на њих могу применити;
11. да за потребе радника миграната и чланова њихових породица унапреде или омогуће наставу националног језика земље пријема, или уколико постоји неколико званичних језика у тој земљи, једног од ових језика;
12. да, за потребе деце радника миграната унапреде или омогуће, колико год је то изводљиво у пракси, наставу матерњег језика радника миграната.

Члан 20.
Право на једнаке могућности и једнак третман у питањима запошљавања и рада без дискриминације по основу пола

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на једнаке могућности и једнак третман у питањима запошљавања и рада без дискриминације по основу пола, стране уговорнице се обавезују да признају то право и предузму одговарајуће мере да обезбеде или унапреде његову примену у следећим областима:
а) приступ запошљавању, заштита од отпуштања и враћање на рад;
б) професионално усмеравање, обука, преквалификација и рехабилитација;
ц) услови запошљавања или радни услови, укључујући и надокнаду;

д) развој каријере који подразумева и унапређења.

Члан 21.
Право на информисање и консултовање

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радника да буду информисани и консултовани у оквиру својих предузећа, стране уговорнице се обавезују да усвоје или подстакну мере које омогућују радницима или њиховим представницима, у складу са националним законодавством или праксом:
а) да буду редовно или у одговарајућем тренутку информисани на разумљив начин о економској и финансијској ситуацији у предузећу које их запошљава, при чему се подразумева да откривање одређених информација које би могле бити штетне по предузеће може да се ускрати или сматра поверљивим и
б) да буду правовремено консултовани о предложеним одлукама које би могле значајно утицати на интересе радника, посебно о оним одлукама које би могле да имају значајан утицај на ситуацију у погледу радног односа у предузећу.

Члан 22.
Право учешћа у одлучивању о радним условима и радној средини и њиховом побољшавању

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радника да учествују у одлучивању о радним условима и радној средини и њиховом побољшавању у оквиру предузећа, стране уговорнице се обавезују да усвоје или подстакну мере које омогућују радницима или њиховим представницима да, у складу са националним законодавством и праксом, допринесу:
а) одлучивању о радним условима, организацији рада и радној средини и њиховом побољшавању;
б) заштити здравља и безбедности у предузећу;
ц) организацији друштвених и друштвено-културних служби и погодности у оквиру предузећа;
д) надзору над применом прописа о овим питањима.

Члан 23.
Право старијих лица на социјалну заштиту

У намери да обезбеде ефективно остваривање права старијих лица на социјалну заштиту, стране уговорнице се обавезују да усвоје или подстакну, директно или у сарадњи са јавним и приватним организацијама, одговарајуће мере које имају за циљ да омогуће старијим лицима да остану пуноправни чланови друштва колико год је то могуће, путем:
а) адекватних материјалних средстава која им омогућују да пристојно живе и активно учествују у јавном, друштвеном и културном животу;
б) пружања информација о услугама и погодностима која стоје на располагању старијим лицима као и о могућностима коришћења истих;

Да омогуће старијим лицима да слободно одаберу свој начин живота и да воде независан живот у свом породичном окружењу све док то желе и могу, путем:
а) обезбеђивања смештаја у складу са њиховим потребама и здравственим стањем или одговарајуће подршке за адаптацију њиховог стамбеног смештаја;
б) пружања здравствене заштите и услуга које су им потребне у њиховом стању;
да гарантују старијим лицима која живе у установама одговарајућу подршку, уз пуно поштовање њихове приватности и учешће у одлучивању о питањима која се тичу животних услова у тим установама.

Члан 24.
Право на заштиту у случајевима престанка радног односа

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радника на заштиту у случајевима престанка радног односа, стране уговорнице се обавезују да признају:
а) право свих радника да не дође до престанка радног односа без ваљаних разлога који су везани за њихове способности или понашање или су заснивани на оперативним захтевима предузећа, установе или службе;
б) право радника чији је радни однос престао без одговарајућег разлога на адекватну надокнаду или одговарајућу помоћ.
У овом циљу стране уговорнице се обавезују да осигурају да радници који сматрају да је њихов радни однос престао без ваљаног разлога имају право на жалбу непристрасном телу.

Члан 25.
Право радника на заштиту њихових потраживања у случају несолвентности послодавца

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радника на заштиту њихових потраживања у случају несолвентности њиховог послодавца, стране уговорнице се обавезују да обезбеде да потраживања радника која произлазе из уговора о раду или радног односа, гарантује нека гарантна институција или да се гарантују неким другим обликом ефективне заштите.

Члан 26.
Право на достојанство на раду

У намери да обезбеде ефективно остваривање права свих радника на заштиту њиховог достојанства на раду, стране уговорнице се обавезују да, у консултацијама са организацијама послодаваца и радника:
1. унапређују свест, информисаност и спречавање сексуалног узнемиравања на радном месту или у вези са радом и да предузму све одговарајуће мере за заштиту радника од таквог понашања;
2. унапређују свест, информисаност и да спречавају понављано неприхватљиво или изразито негативно и увредљиво понашање против појединих радника на радном месту или у вези са послом као и да предузму све одговарајуће мере да заштите раднике од таквог понашања.

Члан 27.
Право радника са породичним обавезама на једнаке могућности и једнак третман

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на једнакост у могућностима и третману запослених мушкараца и жена са породичним обавезама и између таквих и других радника, стране уговорнице се обавезују:

1. да предузму одговарајуће мере:
а) да омогуће радницима са породичним обавезама да заснују радни однос и остану у њему, као и да поново заснују радни однос после одсуства због породичних обавеза, укључујући и мере у области професионалног усмерења и обуке;
б) да узму у обзир њихове потребе у смислу услова запошљавања и социјалне сигурности;
ц) да развију или да унапреде услуге, јавне или приватне, посебно у домену чувања деце или других облика дечје заштите;
2. да обезбеде за било ког родитеља да добије у периоду после породиљског одсуства, родитељско одсуство током којег би се старао о детету, чија дужина и услови треба да се одређују у складу са националним законодавством, колективним уговорима или праксом;
3. да обезбеди да породичне обавезе не могу, као такве, представљати ваљан разлог престанка радног односа.

Члан 28.
Право радничких представника на заштиту у предузећу и на додељивање адекватних погодности

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радничких представника да обављају своје функције, стране уговорнице се обавезују да обезбеде да у предузећу:
а) раднички представници уживају ефективну заштиту од радњи које су по њих штетне, укључујући отпуштање засновано на њиховом статусу или активностима радничких представника у предузећу;
б) добију одговарајуће погодности које им омогућавају правовремено и ефикасно обављање својих функција узимајући у обзир систем привредних односа у земљи и потребе, величину и могућности дотичног предузећа.

Члан 29.
Право на информисање и консултације у случајевима колективног отпуштања

У намери да се обезбеди ефективно остваривање права радника да буду обавештени и консултовани у ситуацијама колективног отпуштања, стране уговорнице се обавезују да обезбеде да послодавци обавесте и консултују радничке представнике, благовремено и пре него што дође до колективног отпуштања, о начинима и средствима да се избегне колективно отпуштање или за ограничавање

такве појаве и ублажавање њених последица, на пример, увођењем одговарајућих социјалних мера, нарочито са циљем прераспоређивања на друга радна места или преквалификацију заинтересованих радника.

Члан 30.
Право радника на заштиту од сиромаштва или социјалне искључености

У намери да се обезбеди ефективно остваривање права на заштиту од сиромаштва и социјалне искључености, стране се обавезују:
а) да предузму мере, у оквиру свеобухватног и усклађеног приступа, за унапређивање ефективног приступа, нарочито запошљавању, смештају, образовању, обуци, култури и социјалној и медицинској помоћи за лица која живе или су у опасности да почну да живе у условима социјалне искључености или сиромаштва, као и њихових породицама;
б) да преиспитују ове мере у циљу њиховог прилагођавања по потреби.

Члан 31.
Право на становање

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на становање, стране уговорнице се обавезују да преузимају мере које имају за циљ:

1. унапређивање приступа стамбеном смештају одговарајућег стандарда;
2. спречавање или умањивање појаве бескућника, како би се она постепено уклонила;
3. да учине да цене стамбеног смештаја буду доступне онима који немају довољно средстава.

Део III

Члан А
Обавезе

1. Узимајући у обзир члан Б, свака од страна уговорница се обавезује:

а) Да сматра Део I ове Повеље за декларацију циљева чијем ће остварењу тежити свим одговарајућим средствима, како је речено у уводном ставу овог Дела;

б) да се сматра обавезаном на поштовање најмање шест од следећих девет чланова Дела II ове Повеље – чл. 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 и 20;

ц) да се сматра обавезаном на поштовање још једног броја чланова или нумерисаних ставова Дела II Повеље који може сама да одабере, под условом да укупни број чланова или нумерисаних ставова на које се обавеже није мањи од шеснаест чланова или шездесет три нумерисана става.

2. Чланови и ставови који су одабрани у складу са подставовима б) и ц) става 1. овог члана биће достављени генералном секретару Савета Европе у време депоновања инструмента ратификације, прихватања и сагласности.

3. Свака страна може, у неком каснијем тренутку, изјавити у обавештењу које упути генералном секретару да се обавезује на поштовање било којих других чланова или нумерисаних ставова Дела II које још није прихватила у складу са условима става 1 овог члана. Ове накнадно преузете обавезе сматрају се саставним делом ратификације, прихватања или сагласности и производе исте ефекте првог дана месеца од истека месец дана од датума обавештења.

4. Свака страна обавезна је да има систем инспекције рада који одговара националним условима.

Члан Б
Везе са Европском социјалном повељом и Додатним протоколом из 1988.

1. Ниједна страна уговорница Европске социјалне повеље или Додатног протокола од 5. маја 1988. не може ратификовати, приступити или прихватити ову Повељу а да се не сматра обавезаном на поштовање, у најмањој мери оних одредаба које кореспондирају са одредбама Европске социјалне повеље и, када то одговара, Додатног протокола на које се обавезала.

2. Прихватање обавеза на основу било које одредбе ове Повеље, од датума ступања на снагу ових обавеза за дотичну страну уговорницу, производи дејство престанка примене одговарајућих одредаба Европске социјалне повеље и, када то одговара, Додатног протокола у односу на дотичну страну уговорницу, у случају када се она обавезала на поштовање једног или оба ова инструмента.

Део IV

Члан Ц
Надзор над применом обавеза садржаних у овој Повељи

Примена правних обавеза садржаних у овој Повељи подлеже истом надзору као и у случају Европске социјалне повеље.

Члан Д
Колективне жалбе

1. Одредбе Додатног протокола уз Европску социјалну повељу које предвиђају систем колективних жалби примењују се на обавезе из Повеље а за државе које су ратификовале Протокол.

2. Држава која није прихватила Додатни протокол уз Европску социјалну повељу који предвиђа систем колективних жалби, може, у тренутку када депонује инструменте ратификације сагласности или прихватања, Повеље, или накнадно, да изјави у посебном обавештењу које упути генералном секретару Савета Европе да прихвата надзор над поштовањем обавеза садржаних у Повељи у складу са процедуром коју предвиђа поменути Протокол.

Део V

Члан Е
Недискриминација

Остваривање права предвиђених овом Повељом обезбеђује се без икакве дискриминације на основу расе, боје, пола, језика, вере, политичког или другог мишљења, националног или социјалног порекла, здравља, припадности националној мањини, рођењу или другом статусу.

Члан Ф
Дерогација у време рата или јавне опасности

1. У време рата или друге јавне опасности која угрожава живот нације, било која страна уговорница може да предузме мере којима поништава своје обавезе према овој Повељи до обима који је стриктно одређен околностима дате ситуације, под условом да такве мере нису у супротности са њеним другим обавезама према међународном праву.

2. Свака страна уговорница која је користила право дерогације обавезна је да у разумном року редовно обавештава генералног секретара о мерама које је предузела и о разлозима њиховог предузимања. Осим тога обавезна је да обавести генералног секретара када оне више нису на снази и о поновној примени прихваћених одредаба Повеље.

Члан Г
Ограничења

1. Ефективно остваривање права и принципа из Дела I и њихова практична примена предвиђена одредбама Дела II не подлежу никаквим ограничењима која у тим деловима нису предвиђена, осим оних која су предвиђена законом и неопходна у демократском друштву ради заштите права и слобода других или ради заштите јавног интереса, националне безбедности, јавног здравља, или морала.

2. Ограничења која се овом Повељом дозвољавају у погледу права и обавеза у њој предвиђених не примењују се у друге сврхе, сем предвиђених.

Члан X
Односи између Повеље и унутрашњег права или међународних споразума

Одредбе ове Повеље не доводе у питање унутрашње право или било који билатерални или мултилатерални уговор, конвенцију или споразум који су већ на снази, или могу ступити на снагу, а пружају повољнији третман заштићеним особама.

Члан И
Извршење преузетих обавеза

1. Без довођења у питање метода примене предвиђених овим члановима, релевантне одредбе чланова од 1 – 31 Дела II ове Повеље примењују се на следећи начин:

а) законима или прописима;
б) споразумима између послодаваца или организација послодаваца са радничким организацијама;
ц) комбинацијом ова два метода;
д) осталим одговарајућим методама.

2. Сматраће се да је поштовање обавеза које произилазе из одредаба члана 2. ст. 1, 2, 3, 4, 5 и 7, члана 7. ст. 4, 6 и 7, члана 10. ст. 1, 2, 3 и 5 и чл. 21. и 22. Дела II ове Повеље правоснажно ако се ове одредбе примењују сходно ставу 1. овог члана на велику већину заинтересованих радника.

Члан J
Амандмани

1. Сваки амандман на Делове I и II ове Повеље који има за циљ проширење права зајамчених овом Повељом као и било који амандман на Делове III - VI, који предложе страна уговорница или Владин комитет, доставља се генералном секретару Савета Европе, који га прослеђује уговорницама Повеље.

2. Сваки амандман предложен у складу са одредбама претходног става разматра Владин комитет и предложени текст подноси Комитету министара на усвајање после консултација са Парламентарном скупштином. Пошто га Комитет министара одобри, текст се упућује странама уговорницама на усвајање.

3. Сваки амандман на Делове I и II ове Повеље ступа на снагу, у односу на оне стране које су га прихватиле, првог дана у месецу након истека периода од месец дана после датума када су три стране уговорнице обавестиле генералног секретара да су га прихватиле.
У случају других страна уговорница које га накнадно прихвате, амандман ступа на снагу првог дана у месецу након истека периода од месец дана од датума када је та страна обавестила генералног секретара о свом прихватању.

4. Сви амандмани на делове III - VI ове Повеље ступају на снагу првог дана месеца након истека периода од месец дана од датума када су све државе обавестиле генералног секретара о његовом прихватању.

Део VI

Члан К
Потпис, ратификација и ступање на снагу

1. Ову Повељу могу да потпишу државе чланице Савета Европе. Она подлеже поступку ратификације, прихватања и давања сагласности. Инструменти ратификације, прихватања или сагласности депонују се код генералног секретара Савета Европе.

2. Ова Повеља ступа на снагу првог дана месеца након истека периода од месец дана после датума када три државе чланице Савета Европе дају свој пристанак на обавезивање Повељом у складу са претходним ставом.

3. У погледу сваке државе чланице која касније изјави да је спремна да се обавеже на поштовање Повеље, она ступа на снагу првог дана месеца након истека периода од месец дана од датума депоновања њених инструмената ратификације, прихватања или сагласности.

Члан Л
Територијална примена

1. Ова Повеља примењује се на матичној територији сваке стране уговорнице. Свака потписница може, у време потписивања или депоновања инструмената ратификације, прихватања или сагласности, да у изјави за генералног секретара Савета Европе одреди територију коју сматра својом матичном територијом за ову сврху.

2. Свака страна уговорница може, у време потписивања или депоновања инструмената ратификације, прихватања или сагласности, или накнадно, да путем обавештења упућеног генералном секретару Савета Европе изјави да се примена Повеље у целости или неком њеном делу проширује на територију која није

матична или на територије наведене у изјави за чије је међународне односе она одговорна или за које преузима међународну одговорност. Она ће у декларацији одредити чланове или ставове Дела II Повеље које прихвата као обавезујуће у погледу територија наведених у декларацији.

3. Примена Повеље се проширује на територију или територије наведене у гореспоменутој изјави почев од првог дана у месецу од истека периода од месец дана од датума пријема обавештења о таквој изјави код генералног секретара.

4. Свака страна уговорница може касније да изјави путем обавештења упућеног генералном секретару Савета Европе да у погледу једне или више територија на које је примена Повеље проширена у складу са ставом 2 овог члана, прихвата као обавезујуће све чланове или нумерисане ставове које још није прихватила у погледу те територије или тих територија. Ове обавезе дате накнадно сматрају се саставним делом првобитне изјаве у погледу територије о којој је реч, и постају правоснажне од првог дана месеца од истека периода од месец дана од датума пријема обавештења код генералног секретара.

Члан M
Отказивање

1. Свака страна уговорница може отказати Повељу тек на крају петогодишњег периода од датума када је Повеља за њу ступила на снагу, или на крају сваког наредног периода од две године и, у сваком случају, шест месеци после обавештења Генералног секретара Савета Европе о чему он обавештава друге стране уговорнице.

2. Свака страна уговорница може у складу са одредбама наведеним у претходним ставовима да откаже сваки члан или став Дела II ове Повеље који је усвојила, под условом да број чланова или ставова који обавезују страну уговорницу никада није мањи од шеснаест у претходном и шездесет три у потоњем случају, као и да ће овај број чланова или ставова и даље подразумевати чланове које је страна уговорница одабрала међу онима који су посебно поменути у члану A, став 1, подстав (б).

3. Свака страна уговорница може да откаже постојећу Повељу или било који од њених чланова или ставова из Дела II Повеље, под условима наведеним у ставу 1 овог члана у погледу било које територије на коју је поменута Повеља примењива изјавом која је дата у складу са ставом 2 члана Л.

Члан H
Додатак

Додатак уз ову Повељу представља њен саставни део.

Члан О
Обавештења

Генерални секретар Савета Европе обавештава државе чланице Савета Европе и генералног директора Међународне организације рада о:
а) сваком потпису;
б) сваком депоновању инструмената ратификације, или прихватања или сагласности;
ц) сваком датуму ступања на снагу ове Повеље у складу са чланом К;
д) свакој изјави датој у примени члана А ст. 2 и 3, члана Д ст. 1 и 2, члана Ф става 2 и члана Л ст. 1, 2, 3 и 4;
е) сваком амандману у складу са чланом Ј;
ф) сваком отказивању у складу са чланом М;
г) сваком другом поступку, обавештењу или допису у вези са овом Повељом.
Као потврду наведеног, сведоци, долепотписани, прописно овлашћени пуномоћници, потписали су ову измењену Повељу.
Сачињено у Стразбуру, 3. маја 1996. године на енглеском и француском језику, при чему су оба текста подједнако веродостојна, у једном примерку који се депонује у архив Савета Европе. Генерални секретар доставља оверену копију свакој држави чланици Савета Европе и генералном директору Међународне организације рада.

Додатак измењеној Европској социјалној повељи (ревидирана)

Обим измењене Европске социјалне повеље (ревидирана) у погледу заштићених лица

1. Не доводећи у питање члан 12. став 4. и члан 13. став 4. особе које су заштићене чл. од 1. до 17. и од 20. до 31. подразумевају и странце само док су држављани других држава чланица који имају закониту дозволу боравка или редован радни однос у оквиру територије дотичне државе, подразумевајући да би ове чланове требало тумачити у светлу одредаба чланова 18. и 19. Ово тумачење неће ограничити примену сличних одредаба од стране држава уговорница и на друга лица.

2. Свака страна ће доделити лицима која имају положај избеглица према Конвенцији о статусу избеглица која је потписана 28. јула 1951. године у Женеви и Протоколу од 31. јануара 1967. године и законито бораве на њеној територији најповлашћенији могући третман, а у сваком случају не слабији од положаја у складу са обавезама које су прихватиле државе чланице поменуте Конвенције и у складу са свим осталим међународним инструментима који се примењују на ове избеглице.

3. Свака страна ће доделити лицима без држављанства у смислу Конвенције о статусу лица без држављанства, сачињене у Њујорку 28. септембра 1954. године, и

који законито бораве на њеној територији, најповољнији могући третман, а у сваком случају не мање повољан од третмана у складу са обавезама које су стране прихватиле у складу са поменутим инструментом и осталим међународним инструментима који се примењују на лица без држављанства.

Део I став 18. и Део II

Члан 18. став 1.

Сматра се да се ове одредбе не односе на питање уласка на територије страна уговорница и да не доводе у питање одредбе Европске конвенције о настањивању која је потписана у Паризу 13. децембра 1955. године.

Део II

Члан 1. став 2.

Ова одредба се не може тумачити као забрана или овлашћење за било какву клаузулу или праксу у вези са синдикалном заштитом.

Члан 2. став 6.

Стране могу да предвиде да се ове одредбе не примењују:
а) На раднике који имају уговорни однос или радни однос чија укупна дужина не прелази један месец и/или са радном недељом која није дужа од осам часова;
б) када је уговор или радни однос узрочне или специфичне природе уколико је, у овим случајевима, изостанак примене оправдан објективним разлозима.

Члан 3. став 4.

Сматра се да се, за потребе ове одредбе, функције организација и услови рада ових служби утврђују националним законима и прописима, колективним уговорима или на друге начине који одговарају националним условима.

Члан 4. став 4.

Сматра се да ова одредба не може тумачити као забрана тренутног отказа у случају озбиљних прекршаја.

Члан 4. став 5.

Сматра се да страна уговорница испуњава обавезе које подразумева овај став уколико се не дозволи да се великој већини радника смањи плата на основу закона

или колективног уговора или арбитражне одлуке, уз изузетак оних лица која нису предмет ове одредбе.

Члан 6. став 4.

Сматра се да свака страна уговорница може, у мери у којој се то на њу односи, да регулише уживање права на штрајк законом, под условом да било које друго ограничење дотичног права може да буде оправдано у складу са условима које предвиђа члан Г.

Члан 7. став 2.

Ова одредба не спречава стране уговорнице да у свом законодавству предвиде да младе особе које још нису досегле минимални предвиђени узраст могу обављати рад само уколико је такав рад апсолутно неопходан за њихову професионалну обуку и када се тај рад спроводи у складу са условима које су прописале надлежне власти а када су преузете мере да се заштите здравље и безбедност ових младих особа.

Члан 7. став 8.

Сматра се да страна уговорница испуњава обавезу предвиђену овим ставом уколико испуњава дух ове обавезе тако што законом предвиди да се велика већина особа млађих од осамнаест година не запошљава на ноћном раду.

Члан 8. став 2.

Ова одредба не може се тумачити као да прописује апсолутну забрану. Изузеци су могући, на пример, у следећим случајевима:
а) Ако је запослена жена крива за неправилности које оправдавају престанак радног односа;
б) ако је дотично предузеће престало да постоји;
ц) ако је истекао период који је предвиђен уговором о раду.

Члан 12. став 4.

Под изразом „зависно од услова постављених таквим споразумима” у уводу овог става подразумева се да између осталог, у погледу погодности које су доступне независно од доприноса од осигурања, страна уговорница може захтевати да се наврши прописани период боравка пре него што се доделе такве погодности држављанима других страна.

Члан 13. став 4.

Владе које нису чланице Европске конвенције о социјалној и медицинској помоћи могу ратификовати Повељу у односу на овај став ако обезбеде држвљанима других страна третман који је у складу са одредбама поменуте Конвенције.

Члан 16.

Сматра се да заштита предвиђена овом одредбом подразумева породице са једним родитељем.

Члан 17.

Сматра се да ова одредба штити све особе млађе од осамнаест година, осим ако се, према закону који се примењује на децу већина остварује раније, не доводећи у питање остале посебне одредбе Повеље, посебно члан 7. Ово не подразумева обавезу да се обезбеди обавезно образовање до гореспоменутог узраста.

Члан 19. став 6.

Ради примене ове одредбе, подразумева се да израз "породица страног радника" обухвата макар брачног друга и децу која нису у браку, све док се сматрају малолетницима у држави у којој су док их издржава радник мигрант.

Члан 20.

1. Сматра се да питања социјалне сигурности, као и друге одредбе које се односе на доприносе у случају незапослености, старости и опстанка, могу да се изузму из предмета овог члана.

2. Одредбе које се односе на заштиту жена, посебно у погледу трудноће, порођаја и периода после рођења детета, не сматрају се дискриминацијом о којој се говори у овом члану.

3. Овим чланом не спречава се усвајање посебних мера које имају за циљ уклањање де факто неједнакости.

4. Посао који се, због своје природе или контекста у којем се спроводи, може поверити само особи одређеног пола, може бити изузет из предмета овог члана или неких његових одредаба. Ова одредба се не може тумачити као захтев државама да у своје законе или прописе унесу листу занимања која, због своје природе или контекста у којем се спроводе, могу бити резервисани за особе одређеног пола.

Чланови 21. и 22.

1. Ради примене ових чланова израз „раднички представници" означава лица која као такве признају национално законодавство или пракса.

2. Израз „национално законодавство или пракса” обухвата, према конкретној прилици, поред закона и прописа, колективне уговоре, остале споразуме између послодаваца и радника, обичаје, као и релевантну судску праксу.

3. Ради примене ових чланова израз „предузеће” подразумева скуп разних компоненти, са или без правне личности, које производе добра или услуге ради финансијске добити и са способношћу да одреде сопствену тржишну политику.

4. Сматра се да верске установе и њихове институције могу да се изузму из примене ових чланова, чак и ако се прихвати да су ове установе „предузећа” у оквиру значења предвиђеног ставом 3. Организације које спроводе активности које су инспирисане одређеним идеалима или руковођене одређеним моралним концептима, идеалима или концептима који су заштићени националним законодавством, могу се изузети из примене ових чланова до степена потребног да се заштити оријентација предузећа.

5. Уколико се у држави права садржана у овим члановима остварују у различитим организацијама и предузећима, сматра се да дотична држава испуњава обавезе које произилазе из ових одредаба.

6. Стране могу да изузму из обима примене ових чланова она предузећа која запошљавају мање од одређеног броја радника, што се одређује националним законима или праксом.

Члан 22.

1. Ова одредба не утиче штетно на овлашћења ни обавезе држава у погледу усвајања прописа о безбедности и здрављу на раду, нити овлашћења или одговорности тела која се баве надзором над њиховом применом.

2. Израз „друштвене и друштвено-културне службе и погодности” подразумева да се односи на друштвене и друштвено-културне погодности за раднике које обезбеђују нека предузећа као што су социјална помоћ, спортски терени, просторије за мајке с децом, библиотеке, дечији кампови за одмор и друго.

Члан 23. став 1.

Да би се применио овај став, израз „док год је могуће” односи се на физичке, психичке и интелектуалне капацитете старијих лица.

Члан 24.

1. Сматра се да за потребе овог члана израз „престанак радног односа” или „престанак” значи раскид радног односа на иницијативу послодавца.

2. Сматра се да су предмет овог члана сви радници, али да стране уговорнице могу да изузму део или целокупну заштиту следећих категорија запослених лица:
а) Раднике који су ангажовани уговором о раду на одређени период или за одређени задатак;
б) раднике који приправници или су на пробном раду, под условом да је ово одређено унапред и на разуман рок;
ц) раднике који су ангажовани за обављање повремених послова на краћи период.

3. Ради примене овог члана, следећи разлози не представљају ваљане основе за престанак радног односа:
а) чланство у синдикату или синдикалне активности ван радног времена или, уз пристанак послодавца, у радно време;
б) тражење службе, ако се делује или се деловало у својству радничког представника;
ц) подношење жалбе или учешће у поступку против послодавца у којем се наводе кршења прописа или обраћање надлежним управним властима;
д) раса, боја, пол, брачни статус, породичне одговорности, трудноћа, вера, политичко мишљење, национално или надлежним управним властима;
е) родитељско одсуство;
ф) привремено одсуство са посла услед болести или повреде.

4. Сматра се да се надокнада или друга адекватна помоћ у случају престанка радног односа без ваљаних разлога одређује националним законима или прописима, колективним уговорима или на други начин који одговара националним условима.

Члан 25.

1. Сматра се да надлежни национални орган може, после консултација са организацијама послодаваца и радника, да изузме одређене категорије радника од заштите коју обезбеђује овај члан због посебне природе њиховог радног односа.

2. Сматра се да дефиницију израза „несолвентност” мора да одреди национални закон или пракса.

3. Под радничким потраживањима о којима говори ова одредба у најмањем обиму се подразумевају:
а) Радничка потраживања плата која се односе на прописани период, који не сме да буде краћи од три месеца према систему привилегија нити од осам недеља према гарантованом систему, пре несолвентности или престанка радног односа;
б) радничко потраживање за плаћене празничне дане, које је резултат рада обављеног током године у којој је дошло до несолвентности или престанка радног односа;
ц) радничка потраживања у односу на износе у погледу других типова плаћеног одсуства које се односи на одређени период, који неће бити краћи од три месеца према систему привилегија нити краћи од шест недеља према гарантованом систему, пре несолвентности или престанка радног односа.

4. Национални закони или прописи могу да ограниче заштиту радничких потраживања на прописани износ, који мора бити на друштвено прихватљивом нивоу.

Члан 26.

Сматра се да овај члан не захтева усвајање нових закона.
Сматра се да сексуално узнемиравање није предмет става 2.

Члан 27.

Сматра се да се овај члан примењује на мушкарце и жене који имају породичне обавезе према својој издржаваној деци, као и према другим члановима породице којима је очигледно потребна њихова брига или подршка, када су такве обавезе ограничене њиховим способностима да припреме, отпочну или унапреде економску активност или учествују у њој. Израз, „издржавана деца" или „остали чланови најуже породице којима је очигледно потребна њихова брига или подршка" подразумева лица која као таква дефинише национално законодавство дотичне државе.

Чланови 28. и 29.

Да би се применио овај члан, израз „раднички представници" означава лица која су као таква призната домаћим законодавством или праксом.

Део III

Сматра се да Повеља садржи правне обавезе међународног карактера, чије је спровођење у живот под искључивим надзором предвиђеним Делом IV.

Члан А став 1.

Сматра се да нумерисани ставови могу да обухвате чланове који се састоје од само једног става.

Члан Б став 2.

У циљу спровођења у живот става 2. члана Б, одредбе Ревидиране европске социјалне повеље кореспондирају с одредбама Европске социјалне повеље са истим бројем става и члана уз изузетак:
а) члана 3. става 2. Ревидиране европске социјалне повеље који кореспондира са чланом 3. ст. 1. и 3. Европске социјалне повеље;
б) члана 3. става 3. Ревидиране европске социјалне повеље који кореспондира са чланом 3. ст. 2. и 3. Европске социјалне повеље;

ц) члана 10. става 5. Ревидиране европске социјалне повеље који кореспондира са чланом 10. став 4. Европске социјалне повеље;
д) члана 17. став 1. Ревидиране европске социјалне повеље, који кореспондира са чланом 17. Европске социјалне повеље.

Део V

Члан Е

Посебан/другачији третман који се заснива на објективном и разумном оправдању не сматра се дискриминаторним.

Члан Ф

Под изразом „у време рата или друге јавне опасности" подразумева се и опасност од рата.

Члан И

Сматра се да се радници који су изузети у складу са Додатком, чл. 21. и 22. не узимају у обзир приликом одређивања броја дотичних радника.

Члан Ј

Израз „амандман" проширује се тако да се односи и на додавање нових чланова Повељи.